

Kur'ân Işığında
Belagat Dersleri

B E D İ İ L M İ

FATMA SERAP
KARAMOLLAOĞLU

FATMA SERAP KARAMOLLAOĞLU

1955 doğumlu Fatma Serap Karamollaoğlu, Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden mezun olduktan sonra çeşitli eğitim ve seminerlere katılarak İslâmî temel eğitimini tamamlamıştır. Eş zamanlı olarak hat eğitimi alarak sülüs ve nesih yazı icazeti almıştır. Bu esnada farklı eğitim metotlarıyla Arapça dersleri almış ve ders vermiştir. Yaptığı Kur'an çalışmaları esnasında Kur'an'da geçen kelimelerin pek çoğunun Türkçede kullanıldığını fark etmiş ve bu avantajı kullanarak yepyeni ve kısa sürede Kur'an'ı anlamayı sağlayan bir Arapça Eğitim Metodu geliştirmiştir. Hedefini "Günlük Kur'an Okuma Alışkanlığı Edindirmek ve Kur'an'ı Anlamaya Çalışmak" olarak tanımladığı "Kur'an Seferberliği" projesinin kurucusudur. "Kur'an Seferberliği" web sitesinde her gün okunacak bir Kur'an sayfası Arapçası, meali, kırık meali, tefsiri varsa hadis, nahiv-belagat-kelime bilgisi notları, günün mesajı ve duasıyla birlikte paylaşılmaktadır. 25 yıl boyunca kendi yetiştirdiği eğitimciyle 10.000'den fazla öğrenciye ders vermiştir. Yazarımızın, tamamı Kur'an'ı anlamak, Kur'an Tefsiri ve Kur'an Belagatıyla ilgili telif ve tercüme olarak yayınlanmış 25 kitabı bulunmaktadır.

Eserleri:

- Beyani Tefsir Yolu, İşaret Yayınları, 2022
- Briçten Belagata: F. Serap Karamollaoğlu Hatıratı, Nevin Meriç, İşaret Yayınları, 2021
- Hâ-Mim Süreleri Belagî Tefsiri 1: Gâfir Süresi (Tercüme), İşaret Yayınları 2016
- Hâ-Mim Süreleri Belagî Tefsiri 2: Fussilet Süresi (Tercüme), İşaret Yayınları 2016
- Hâ-Mim Süreleri Belagî Tefsiri 3: Şûra Süresi (Tercüme), İşaret Yayınları, 2017
- Hâ-Mim Süreleri Belagî Tefsiri 4: Zuhruf Süresi (Tercüme), İşaret Yayınları, 2017
- Hâ-Mim Süreleri Belagî Tefsiri 5: Duhan Süresi (Tercüme), İşaret Yayınları, 2018
- Hâ-Mim Süreleri Belagî Tefsiri 6: Câsiye Süresi (Tercüme), İşaret Yayınları, 2020
- Hâ-Mim Süreleri Belagî Tefsiri 7: Ahkâf Süresi (Tercüme), İşaret Yayınları, 2020
- Hastalıkla Arınma (Tercüme), Özgü Yayınevi, 2010
- Kur'an'ın Beyanî Sırları, İşaret Yayınları, 2023
- Kur'an'ın Edebi Dili Lafız-Mana Uyumu (Tercüme), İşaret Yayınları, 2016
- Kur'an'ın Harikülâde Kelimeleri, Cezve Kitap, 2021
- Vakafât Düşündürülen Ayetler (Tercüme), İşaret Yayınları, 2020
- Kur'an-ı Kerim'deki Bütün Dua Ayetleri, Albaraka Yayınları, 2024
- Başlangıçtan Belagata Kur'an Merkezli Arapça Dersleri 1, Kur'an'ın Merkezindeki Türkçe Kelimeler, Albaraka Yayınları, 2024
- Başlangıçtan Belagata Kur'an Merkezli Arapça Dersleri 2, Kur'an'ı Anlayarak Okuma Rehberi, Albaraka Yayınları, 2024
- Başlangıçtan Belagata Kur'an Merkezli Arapça Dersleri 3, Kur'an'ı Anlayarak Okuma Rehberi, Uygulama Kitabı, Albaraka Yayınları, 2024
- Başlangıçtan Belagata Kur'an Merkezli Arapça Dersleri 4, Bakara Süresi Eşliğinde Kur'an Dilbilgisi-I, Albaraka Yayınları, 2024
- Başlangıçtan Belagata Kur'an Merkezli Arapça Dersleri 5, Bakara Süresi Eşliğinde Kur'an Dilbilgisi-II, Albaraka Yayınları, 2024
- Kur'an Işığında Belagat Dersleri: Meanî İlmi, Albaraka Yayınları, 2024
- Kur'an Işığında Belagat Dersleri: Bedî İlmi, Albaraka Yayınları, 2024
- Kur'an Işığında Belagat Dersleri: Beyan İlmi, Albaraka Yayınları, 2024
- İbrahim Süresi'ndeki Beyanî İştilar ve İlave Sorular (Tercüme), Albaraka Yayınları, 2025
- Kavramların İzinde: Dil, Belagat ve Anlam Kur'ânî Tabirler (Tercüme), Albaraka Yayınları, 2025

İÇİNDEKİLER

MUKADDİME	7
BEDİ İLMİ: GİRİŞ.....	9

BİRİNCİ BÖLÜM MANEVÎ GÜZELLİKLER

1- Tıbak.....	13
2- Mukabele.....	30
3- Murâatu'n-Nazîr	37
4- İrsad	54
5- Aks veya Tebdil.....	56
6- Tevriye.....	58
7- İstihdam	62
8- Tevcih.....	64
9- Müşakale.....	65
10- Mübalağa.....	70
11- Tecrid.....	75
12- Leff ve Neşr	78
13- Taksim	83
14- Cem	89
15- Tefrik.....	92
16- Cem mea't-Tefrik.....	94
17- Cem mea't-Taksim	95
18- Cem mea't-Tefrik ve't-Taksim	98
19- Cem'u'l-Muhtelif ve'l-Muhtelif.....	101
20- Tecahülü'l-Ârif.....	101
21- Zemme Benzeyen Bir Şeyle Medhi Tekid	103

22- Medhe Benzeyen Bir Şeyle Zemmi Tekid.....	105
23- Mezhebu'l-Kelamî.....	106
24- Rücû	108
25- Müzavece	109
26- Kendisiyle Ciddiyet Murat Edilen Hezl.....	111
27- Hüsnü't-Ta'lîl.....	112
28- İbtidau'l-Kelam.....	112
29- Hüsnü't-Tehallûs.....	117
30- İntihâ	119
31- İktidâb.....	120
32- İstitrâd.....	121
33- İstitba'.....	124
34- İdmac	125
35- İstiksâ	127
36- İstidrac.....	128
37- Tevfîf.....	130
38- İktibas	131
39- Tazmin.....	133
40- Telmih	135
41- Kavlu bi'l-Mücib.....	136
42- Tekrîr	137
43- Terdîd.....	139
44- İbda	141
45- İttirâd	147

İKİNCİ BÖLÜM LAFZÎ GÜZELLİKLER

1- Secî'	149
2- Reddû'l-Aczi Alâ's-Sadri.....	161
3- Lüzum Mâ Lâ Yelzem	165
4- Cinâs.....	168

SONUÇ.....	185
TELHÎS	189
MÛRACAAT	199
TABLÖLAR.....	201
AYET FİHRİSTİ	221

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Bismillahirrahmanirrahim

MUKADDİME

Elhamdulillahillâhi Rabbi'l-âlemin.

Ve's-salatu ve's-selamu alâ efsahil mürselîne seyyidina Muhammedin ve âlihi ve sahabihi ecmaîn.

Belagat İlmî'nin üçüncü bölümü olan Bedi İlmî çok geniştir. Hatta Meani ve Beyan İlimlerinden daha kapsamlıdır. Şûbeleri sayılamayacak kadar çoktur. Öyle ki bazı âlimler Bedi İlmî'nin manevî ve lafzî güzelliklerinin yüzlerce olduğunu söylerler. Dolayısıyla Belagat İlimlerinin esaslı bir unsurdur. Kur'ân-ı Kerim, etkili ve güzel sözlerin zirvesinde olan bir metin olarak Bedi İlmî'nin pek çok örneğini ihtiva eder. Bu manada Arapların en fahihi ve beliği olan Peygamber Efendimiz'in (s.a) sözleri de Kur'ân-ı Kerim'in ardından ikinci sırada gelir. Ayrıca usta edib ve şairlerin sözlerinde de bol bol örnekleri vardır. Biz bu kitapta ağırlıklı olarak Kur'ân'da örnekleri olan sanatları incelemeye gayret ettik.

Bedi'nin güzelliği kelimada zorlama olmadan kendiliğinden oluvermiş gibi gelmesindedir. Makamın gereğine göre kelimada bedi güzelliklerin bulunması gerekir. Bu sayede muhatabın ilgisi çekilir, merakı uyanır, konu üzerinde düşünmeye ve anlamaya çalışmaya başlar.

Bedi İlmî sadece lafzî güzelliklerden ibaret değildir. Nitekim Kazvînî ve diğer âlimler de bunu ifade etmişlerdir. Makamın gerektirdiği ve siyakın çağrıştırdığı belagî meziyetler taşır. Ancak kendiliğinden oluvermiş gibi görüldüğünde ulviyeti ortaya çıkar. Aksi takdirde gagesine ulaşmaz, sanatsal kıymeti anlaşılmaz ve güzelliği ortaya çıkmaz. Aksine göze batır ve kerih

olur. Tabii her şeyde olduğu gibi burada da kıvam önemlidir. Yoksa süsünün fazla olması gelini nasıl çirkinleştirirse lafzî ve manevî güzelliklerin de fazla olması muhatabı sıkır, usandırır.

Bu kitapta daha önceki iki kitapta olduğu gibi temel kaynak Dr. Besyûnî Abdu'l Fettah Feyyûd'un *Bedi İlmi* isimli kitabıdır. Ama birçok yerde Müracaat kısmında listelenmiş kitaplardan da istifade edilmiştir. Takip edilen üslûp *Meani İlmi* ve *Beyan İlmi* isimli kitaplarımızınki ile aynıdır. Konular en anlaşılır şekilde ifade edilmeye ve Kur'ân'dan bol bol örnek verilmeye çalışılmıştır. Bu konuda yazılmış kitaplarda genellikle aynı örnekler verildiğinden bunları dipnotlarda sıralayarak kitabı şişirmekten imtina edilmiştir.

Bedi İlmi; giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmuştur. Çok dallanmış konularda bölümün sonuna anlaşılmayı ve zihinde kalmasını kolaylaştıracak bir tablo ilave edilmiştir. Bölümlerin sonunda konuyla alakalı Kur'ân ayetleri sıralanmıştır. Sonuçtan sonra bir özet ve ayet fihristi konmuştur. Bazen bir ayet-i kerime aynı konuda veya farklı konularda değişik açılardan birçok kez örnek olarak verildiğinden ayetleri her açıdan görebilmek maksadıyla bu fihristten faydalanılabilir.

Kitaptaki ayet mealleri, Diyanet İşleri Meali (Yeni)'den alınmıştır.

Bu kitabın Kur'ân talebeleri için ufuk açıcı olması için elimizden gelen tüm gayreti gösterdik. Bütün dikkat ve gayretimize rağmen bir insan elinden çıkması hasebiyle yanlışlar olacaktır. Bunların hüsn-i niyetle karşılanmasını umuyor, galiz hatalar olmamasını ümit ediyoruz. Her şeye rağmen tespit edilecek tüm yanlışlar bize, güzellikler ise Yüce Allah'a aittir. Ehil olanların yapıcı eleştirileri tarafımızdan memnuniyetle kabul edilecektir.

Kitabın basımını üstlenen Albaraka Yayınları'na teşekkürlerimi arz ederim.

Bu kitabın Belagat konusunda çalışan tüm talebelere faydalı olmasını ve günahlarımıza kefaret olmasını Allah Teâlâ'dan niyaz ederiz. Gayret bizden, tevfik Yüce Allah'tandır.

İstanbul 2024

BEDİ İLMİ

GİRİŞ

Belagat, söz sanatlarından olup konusu edebî hitabın güzellikleridir. Bu edebî hitap, alışılmış, sıradan hitaptan farklıdır. Bu farklılıklar belagat âlimleri tarafından üç dalda sınıflandırılmıştır. Bunlar da Meani, Beyan ve Bedi İlimleridir. Bu ilimler Arabî üslûbun farklı yönlerini konu alırlar. Birçok şeyde olduğu gibi hak için de bâtil için de kullanılabilir. Bunun için Peygamber Efendimiz (s.a) bir hadis-i şeriflerinde “Beyan helal sihirdir.” buyurmuşlardır. Bu hadis hem medh hem de zem içerir. Çünkü kelimelerin muhatabını öğüt ve hikmetle etkileyerek doğru yola sevk ettiği gibi hakikatı saptırarak yanlış yollara da sürükleyebilir. Bu yüzden de Peygamber Efendimiz (s.a) belagatı öğrenmek isteyen insanları, bunun bâtil işlerde ve insanları aldatmakta kullanılmaması için uyarmıştır. Bununla ilgili Ebû Davud’un *Sünen*’inde şöyle bir hadis zikredilmiştir: *“Kim insanları kendisine bağlamak için hitabeti öğrenirse Allah Teâlâ kıyamet gününde ondan hiçbir fidye kabul etmez.”*

Aslına bakılırsa Belagat neticede “söz”dür. Her söz gibi doğrusu da yanlışı da (hakkı da bâtili de) vardır ama kelimelerin haram ilan edilip insanlar konuşmaktan men edilemez. Çünkü iyiye ya da kötüye kullanma ihtimali her şey için geçerlidir.

Belagat çok dakik bir sanattır. Bu sanatın en önemli amaçlarından biri Kur’ân üslûbunun esrarını ortaya çıkarmaktır. Çünkü Allah Teâlâ’nın hak şeriatının insanlara etkili ve ikna edici bir şekilde ulaşması gerekir. Her zaman ve mekânda belagat âlimlerinin görevi Kur’ân ifadelerinin manaları üzerinde düşünmek için ufuklar açmak olmuştur. Daha sonraları güzel konuşmanın standartlarının belirlendiği bir ilim dalı olmuştur.

Belagat konusunda Bedi İlmî’nin vazifesi Meani ve Beyan İlimlerinden az değildir. Bunların herbirinin kendine has özellikleri vardır. Ancak âlimler Bedi İlmî’ne hak ettiği yeri vermemişler, gereken ihtimamı göstermemişlerdir. Bu ilmi

sadece süs, ziynet olarak görmüşler, şûbelerini bile *Lafzî ve Manevî Güzellikler* olarak sınıflandırmışlardır. Bedi İlmî'ni âlimler “Muktezâ-yı hâle ve delaletlere münasip olmak şartıyla kelamın güzelliklerinin bilindiği ilim” olarak tarif etmişlerdir. Tarife şart cümlesini koymak zorunda kalmışlardır. Çünkü kelamın güzellikleri denince belagatın cevheri olan muktezâ-yı hâlin gözetilmediği akla gelebilir. Bundan dolayı da manaların gözetildiği Meani İlmi ve delaletlerin incelendiği Beyan İlmi'nden daha alt bir menzile konmuştur. Hatta bu ilmi Belagat'a tezyîl şeklinde görmüşler ve zatî değil, arızî güzellikler olarak addetmişlerdir. Tezyîn ve tecmil için bu güzelleştirmenin kabul edilebilir olduğunu düşünmüşlerdir. Ama muktezâ-yı hâli gözetmediği için Belagat üslûbuna dahil edilmeyeceğini söyleyenler de olmuştur. İşte bütün bu görüşler, bu ilme olan öğrenme arzusunu, merak ve gayreti azaltmıştır. Zihinler bu ilmin esrarından, derinliğini tetkik etmekten vazgeçmişlerdir. Belagat kitaplarının çoğu bu konular üzerinde fazla durmamış, bu bölümü bir özet şeklinde geçiştirmişlerdir.

Bedi kelimesi lugatta; daha önce duyulmamış, görülmemiş bir şey, icat manasındadır. بَدَعَ fiilinden فَعِيلٌ kalıbında türemiş bir isimdir. Kur'ân'da dört yerde geçer. Bunlardan ikisi aynı ibare şeklinde ismi fail kalıbında, üçüncüsü masdar, dördüncüsü fiildir.

بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ

O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece “ol” der, o da hemen olur. (Bakara 117)

بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنَّىٰ يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُن لَّهُ صَاحِبَةٌ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

O, gökleri ve yeri örnekleri yokken yaratandır. O'nun bir eşi olmadığı hâlde nasıl bir çocuğu olabilir? Hâlbuki her şeyi O yarattı. O, her şeyi hakkıyla bilendir. (En'am 101)

قُلْ مَا كُنْتُ بِدَعَاٍ مِنَ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ إِنِ اتَّبَعِ إِلَّا مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ

De ki: “Ben türedi bir peygamber değilim. Bana ve size ne yapılacağını da bilmem. Ben sadece bana vahyedilene uyarım. Ben sadece apaçık bir uyarıcıyım.” (Ahkâf 9)